

SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z Międzynarodowego Kongresu „Tożsamość i misja wydziałów komunikacji”

Kongres zorganizowany przez Papieską Radę ds. Środków Społecznego Przekazu poświęcony był „Tożsamości i misji katolickich wydziałów komunikacji społecznej”. Odbył się w Rzymie w dniach 22–24 maja 2008 r. Cztery sesje miały miejsce w Audytorium Jana Pawła II na Papieskim Uniwersytecie Urbaniana.

Okolo stu uczestników kongresu przybyło z czterdziestu pięciu krajów z całego świata: 21 uczestników reprezentowało 15 krajów afrykańskich, 28 uczestników przybyło łącznie z 10 krajów obu Ameryk, 15 uczestników z 7 krajów Azji, 2 uczestników z Australii i Nowej Zelandii oraz 31 uczestników z 11 krajów europejskich. Liczniejsze były grupy przedstawicieli ze Stanów Zjednoczonych i Włoch oraz z Hiszpanii, Chile i Brazylii. Reprezentowane

były 43 uczelnie i 13 instytucji związanych z środkami przekazu.

Abp Claudio Maria Celli, przewodniczący Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, witając uczestników, wyraził życzenie, aby kongres stanowił wymianę doświadczeń na rzecz lepszej formacji ludzi mediów. Kard. Zenon Grocholewski, przewodniczący Kongregacji Edukacji Katolickiej, podkreślił znaczenie formacji przyszłych dziennikarzy dla Kościoła. Przytoczył przykład Jana Pawła II, który nie tylko przyciągał uwagę mediów, ale także prowadził z nimi owocny dialog. Czynił to dzięki postawie, w której łączył własne życie z głoszoną nauką, dając osobiste świadectwo o prawdzie Ewangelii, oraz zwracając się z szacunkiem do wszystkich i do każdego z osobna.

Kształcą profesjonalistów, formować ludzi

W pierwszym referacie prof. Farrel Corcoran z Dublin City University wskazał na zmieniającą się sytuację komunikacji społecznej w erze digitalnej. Nie chodzi tylko o dominację Internetu i pojawiające się nowe technologie, lecz o coraz silniejsze powiązanie władzy i biznesu z systemem informacji. Media nie tylko zmieniają kulturę, ale wręcz ją zastępują.

Prof. Cesare Rivoltella z Uniwersytetu Sacro Cuore z Mediolanu stwierdził, że obecnie dochodzi do rozdzielania komunikacji i edukacji oraz informacji i formacji. Takie zjawiska jak: multimedialność, intermedialność (łączenie różnych mediów razem), czy porta-medialność (łatwe przenoszenie środków przekazu) wpływają na znaczące zmiany nie tylko w procesie komunikacji, lecz w życiu ludzi. Telewizja już nie jest centrum mediów, jakim była dawniej. Przyszłość raczej można upatrywać w mediach w stylu „You tube”, w których następuje „deprofesjonalizacja” zawodu dziennikarskiego. Zmiana paradygmatu pracy dziennikarza następuje nie tylko po stronie ludzi mediów, lecz także i odbiorców programów. Multimedia odpowiadają na fragmentaryzację życia społecznego, na skłonność do konsumpcji „łańcuchowej” w tzw. pakiecie lub robienia wielu rzeczy w tym samym momencie („multitasking society”). Kulturę narratywną zastąpiono sprawnością pisania

krótkich informacji. Wydziały komunikacji na katolickich uniwersytetach nie powinny rezygnować z łączenia przygotowania profesjonalnego z formacją chrześcijańską. Nawiązując do amerykańskiego naukowca Howarda Gardnera i do jego teorii „wielorakiej inteligencji”, prof. C. Rivoltella wyliczył pięć cech inteligencji, jakimi winni się odznaczać ludzie mediów. Jest to inteligencja: epistemologiczna, syntetyczna, kreatywna, etyczna i wrażliwa na kondycję osoby ludzkiej.

Po referatach nastąpiła dyskusja, w której wskazano na „nową antropologię”, jaką tworzą dzisiejsze media. Odpowiadając na głosy w dyskusji, prof. F. Corcoran stwierdził, że trzeba starać się utrzymać w mediach dialog humanistyczny. Widząc trudności, nie można zapominać, że wiele środków przekazu dobrze spełnia swą rolę. Prof. C. Rivoltella nawiązał do wyników szeroko zakrojonych badań, które pokazały wzrastającą u młodych w wielu krajach potrzebę kontaktu wertykalnego, czyli z ludźmi, którzy są dla młodzieży autorytetami.

Misja wypływa z tożsamości

Drugi dzień kongresu rozpoczął się od debaty okrągłego stołu, w której udział wzięli przedstawiciele z Azji, Europy, Afryki i obu Ameryk. Tematem była misja wydziałów komunikacji w różnych kontekstach społecznych i kościelnych.

Ojciec werbista Franz Jozef Eilers, dyrektor Biura Środków Przekazu

w Radzie Biskupów Azjatyckich (FABC), stwierdził, że katolicy są w Azji „znaczącą mniejszością” przez wysoki poziom szkolnictwa wyższego. Zauważył, że etyka dziennikarska często jest sprowadzana do zagadnień prawniczych. Dr Anna Lucia Echevarri z Papieskiego Uniwersytetu w Salamance w Hiszpanii podkreśliła, że wydziały dziennikarstwa katolickich uczelni nie mogą być kopią wydziałów komunikacji na uczelniach świeckich. Fakt, że w latach 1990–2000 powstało 10 katolickich wydziałów komunikacji nie gwarantuje oczekiwanych owoców, jeśli nie dysponuje się kadrą profesorską uznającą wartości chrześcijańskie i formującą studentów w duchu katolickim.

Nigeryjski ksiądz Joseph Faniran z Katolickiego Instytutu Zachodniej Afryki stwierdził, że ta uczelnia afrykańska jest forum dialogu teologii i kultury, uczenia się apostołstwa poprzez media i poznawania problemów życia. Prof. William J. Thorn z Marquette University z Milwaukee w USA podkreślił zróżnicowanie kierunków studiów na wydziałach komunikacji, które przygotowują ogólnie do pracy w mediach lub też ukierunkowują na tzw. media pastoralne. Studia są kosztowne, a nastawienie studentów koncentruje się na wiedzy profesjonalnej. Panuje przekonanie, że katolickim wydziałom komunikacji trudno zaprezentować w środowisku dziennikarskim swój specyficzny charakter. Prof. Silvia Pellegrini z Papieskiego

Uniwersytetu w Santiago de Chile powiedziała, że w poszukiwaniu najlepszych rozwiązań ważne są relacje między wydziałami i wymiana doświadczeń.

W rozpoczętą debatę wpisana została audyencja u papieża Benedykta XVI, która miała miejsce w południe drugiego dnia kongresu, w Sali Klementyńskiej Pałacu Apostolskiego w Watykanie.

Dziennikarz pasjonatem prawdy

Podczas audyencji papież Benedykt XVI wygłosił przemówienie w czterech językach: włoskim, angielskim, francuskim i hiszpańskim. Wychodząc od teologii komunikacji, ukazał etyczne i duchowe kwalifikacje, jakimi winni się odznaczać ludzie mediów. Określił również istotne zadania wydziałów katolickich i wskazał na problemy związane ze środkami komunikacji w dzisiejszym świecie.

Różnorodność mediów odpowiada naturalnym przejawom i możliwościom komunikacji człowieka. W świetle biblijnym rozwój sposobów komunikowania się ludzi odzwierciedla poniekąd nasze uczestnictwo w twórczej, komunikatywnej i jednoczącej miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego. Otrzymanemu zadaniu komunikowania się, by tworzyć komunie z Bogiem i ludźmi, odpowiada zaangażowanie się na rzecz prawdy. Ostateczne dobro każdego przekazu leży w prawdomówności.

Jak prawda łączy się z dobrem, tak sztuka komunikowania łączy się

z etyką. W starożytności oratora określano jako „uczciwego człowieka biegłego w mowie” Benedykt XVI podkreślił, że zadaniem wykładowców jest ożywianie w młodych ludziach pasji odkrywania prawdy i ukazywania płynącej stąd satysfakcji. Wskazał, że katolickiego charakteru uczelni nie da się jedynie zmierzyć liczbą wierzących studentów i profesorów. Ostatecznie probierzem „katolickości” jest wewnętrzne przekonanie, odkrywane w różnych wymiarach życia osobistego i akademickiego, że w tajemnicy Słowa Wcielonego odsłania się tajemnica człowieka. Tożsamość katolickich wydziałów dotyczy więc w szczególności sposób wykładowców i ich osobistej relacji do Boga. Nie tylko trzeba odnajdować harmonię między praktyką a teorią, lecz także między działaniem wydziałów komunikacji a życiem Kościoła lokalnego.

Konieczność uwzględnienia etyki w kształceniu dziennikarzy została kilkakrotnie wspomniana. Właśnie świadomość moralna zabezpiecza media przed redukowaniem swej pracy do technologii i przekazu samych informacji. Chodzi o to, aby środki przekazu budowały lepszy świat, bardziej sprawiedliwy i solidarny. Metodologiczny sceptycyzm, którym powinni się kierować dziennikarze, może zamienić się w cyniczny relatywizm, jeśli nie zostanie wsparty kręgosłupem etycznym.

Benedykt XVI wspominał trzy niebezpieczeństwa zagrażające me-

diom: naruszanie godności ludzi, nierównomierny dostęp do nowych środków przekazu i tendencja do globalizacji eliminująca kultury lokalne.

Promować „infoetykę”

Po audiencji uczestnicy wzięli udział w warsztatach, które odbywały się w czterech grupach językowych: francuskiej, hiszpańskiej i dwóch grupach z językiem angielskim. Celem warsztatów było określenie fundamentalnych punktów określających misję wydziałów komunikacji. Wnioski przedstawiono na forum kongresowym: Misja wydziałów jest tożsama z misją uczelni katolickich. Specyfiką ich jest dialog Kościoła z pluralizmem kulturowym.

W drugiej debacie okrągłego stołu prof. Bryan Crable z Villanova University w USA zwrócił uwagę, że komunikacja idzie w parze z ewangelizacją. Ale również może fałszować obraz świata. „Mówiąc tworzymy znaczenie świata” Etyka nie jest więc czymś opcjonalnym i dodatkowym dla komunikowania, lecz zasadniczym. Dr Javier Fernandez Del Moral z Uniwersytetu Villanova w Hiszpanii stwierdził, że istnieje „katolicki sposób bycia dziennikarzem” Składa się nań m.in. wizja człowieka i jego ostatecznego celu. Prof. Marie Rachel Zongo z uniwersytetu w Burkina Faso stworzyła w oparciu o rodzimą kulturę „antropologię komunikacji”, wykazując, że w zawodzie dzienni-

karza chodzi przede wszystkim o przekazywanie wartości. Prof. Jacob Srampickal SJ z Gregorianum w Rzymie podkreślił, że dzięki etyce dziennikarstwo staje się społecznie odpowiedzialnie.

Tematem drugiego spotkania w grupach językowych była rola etyki w kształceniu dziennikarzy. Jedni opowiadali się za przedmiotem etyki dziennikarskiej, drudzy za uwzględnieniem zagadnień moralnych we wszystkich dyscyplinach, a jeszcze inni kładli nacisk na kształtowanie zawodowej odpowiedzialności. W zasadzie chodzi o etykę szukania i przekazywania prawdy. W dobie relatywizmu łatwiej nam wyobrazić sobie świat bez prawdy niż świat bez mediów. Tworzenie tzw. infoetyki jest dziś potrzebą chwili.

Humanistyczna wizja mediów

W trzeciej debacie okrągłego stołu mówiono o tym, jak praktycznie harmonizować wymogi doktryny katolickiej z programami studiów, wolnością środowiska akademickiego, czy obecnością studentów o innych przekonaniach religijnych i światopoglądowych.

Ks. prof. Dario Viganò z Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie mówił, że w dydaktyce ważne jest wskazanie nurtujących człowieka pytań egzystencjalnych. Prof. Norberto Gonzalez Gaitano z Uniwersytetu Santa Croce w Rzymie podkreślił, że etyka chrześcijańska nie daje gotowych recept rozwiązania zawodowych problemów. Wskazał, że

tzw. etyka profesjonalna rodziła się w opozycji do moralności religijnej. Obecnie widać, że poniosła klęskę. W najnowszych publikacjach specjalistów znajdują się postulaty, by opierać etykę profesjonalną na wartościach religijnych. Dr Dominica Dipio z uniwersytetu w Kampali w Ugandzie podkreśliła, że dla niej problemem jest, jak przekonać afrykańskich katolików do mediów, w których skłonni są raczej widzieć środek globalizacji niż płaszczyznę do spotkania kulturowego. Zmiana może nastąpić przez rozwijanie afrykańskich mediów, gdyż obecnie w Afryce o wiele więcej konsumuje się programów z eksportu niż produkuje własnych. Ks. prof. Gildasio Mendes z uniwersytetu Don Bosco w Campo Grande w Brazylii podkreślił, że oprócz umiejętności profesjonalnych trzeba studentom dać siłę, aby sobie radzili w życiu. Trzeba im przekazać chrześcijańską wizję człowieka i świata.

Podczas trzeciego spotkania w grupach językowych rozmawiano o programach studiów dziennikarskich. Zwrócono uwagę na możliwości włączania w programy studiów elementów antropologii i etyki chrześcijańskiej oraz organizowanie kursów podyplomowych dla dziennikarzy.

Doświadczenie Kościoła wzbogaca świat mediów

Na zakończenie abp Claudio Maria Celli zaznaczył, że kongres był tak zorganizowany, aby jak naj-

większa liczba uczestników mogła przedstawić swoje opinie i problemy. Wyraził zadowolenie z żywej debaty wokół zagadnień etycznych i antropologii chrześcijańskiej. Świat i życie człowieka zmienia się w pewnej mierze przez środki przekazu. Zwrócił uwagę, że istnieją w świecie Kościoły lokalne, gdzie nie ma wydziałów komunikacji. Misją już istniejących wydziałów jest także pomoc w wykształceniu personelu pochodzącego z takich regionów świata.

Podsumowując, trzeba powiedzieć, że kongres był znakiem, iż Kościół pragnie aktywnie współtworzyć współczesne media. Świadczy o tym także prestiż wydziałów komunikacji społecznej, prowadzonych przez katolickie uniwersytety. Od dekretu Soboru Watykańskiego II o środkach społecznego przekazu *Inter mirifica* (4 grudnia 1963) dokonał się

znaczący postęp w technice komunikacji, lecz nie zmieniła się misja Kościoła. Dzisiaj, kiedy świat opleciony jest siecią Internetu i wypełniony stacjami nadawczymi, człowiek wciąż poszukuje prawdy, która ostatecznie znajduje się w Chrystusie: „Poznacie prawdę i prawda was wyzwoli” (J 8, 32). Kościół pragnie służyć prawdzie, a przez to społeczeństwu, ukazując relację pomiędzy rzetelnością pracy dziennikarskiej i sumieniem dziennikarza. Sumienie niekształtowane moralnie staje się podatne na manipulację.

Kościół w ten sposób pokazuje ludziom pracującym w środkach przekazu, jak nie stracić z oczu prawdziwego dobra człowieka. Media zaś uczą Kościół, jak sprawić, by Ewangelia była interesującą Nowiną docierającą do zakątków globalnego świata.

ks. Andrzej Dobrzyński

Sprawozdanie z Międzynarodowego Sympozjum „Chrystus – Kościół – Człowiek. Sobór Watykański II w pontyfikacie Jana Pawła II”, Rzym 28–30 X 2008 r.

W dniach 28–30 października 2008 r. w Rzymie odbyło się międzynarodowe sympozjum zatytułowane „Chrystus – Kościół – Człowiek. Sobór Watykański II w pontyfikacie Jana Pawła II”. Sympozjum zostało zorganizowane przez

Papieski Wydział Teologiczny św. Bonawentury – Seraphicum oraz Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie przy pomocy finansowej Fundacji Jana Pawła II i patronacie burmistrza Miasta Rzymu. Konferencjom,